

VÁRI FÁBIÁN LÁSZLÓ

Permanens Trianon?

„– Ön honnan érkezett?

– *Én Kirovográdból. Lassan húsz éve. Az éghajlat erre felé kellemes, a város is lakható, csak az a baj, hogy még mindig sok itt a helybéli.*”

(Orosz nyugdíjasok az Ungparton)

„– Már kilencven éve, s az átkozott magyarok máig képtelenek feledni.

– *Ha csak feledni nem tudnának! De egyfolytában emlegetik! Úgy gondolják, a Kárpát-medencében ők a törzsvendégek.*

– ?

– *Mit nem lehet ezen érteni? Végtagjaikat elveszítették, csak a törzsük maradt. Mégis felkapaszkodtak valahogy a bárszékbe, s egyfolytában a szájukat jártatják.*”

(Részlet egy lehetségest párbeszédből)

Aki kétségbe vonná a fenti dialógusok hitelét, nevezze bár előrángatásukat százalmas önmarcangolásnak, nem lesz ezzel se több, se kevesebb a ránk rakott teher. Buda Ferit parafrázálva: május van, özönvíztől való gond van. Trianon van. S hozzáteszek még egy jelzőt, mert a valóság ezzel lesz teljes: permanens Trianon. Mert úgy tűnik, az elperelt földek kevésnek bizonyultak. A nemzetközi nagytőke személyében maradék javainkat méregetik, üldözőbe vették nyelvünket, végső soron – talán – a lelkünket akarják. „Lejárt az ezeréves bérlet, visszaigénylik Pannóniát.” – írta keserű szájjal Béni barátom 1995-ben, amikor a Bokros-csomag demográfiai prése ismét szorított egyet a nemzetet. De ha már Őt háborgatom túlvilági nyugalomban, feltétlenül ide kell állítanom 1973-ban írott sorait is: „Apáink csak nevet, gögöt, hazát nem hagytak örökölni. Papjaink csak jótanácsot: tanulj tótul, törökül.” Ő volt akkor közöttünk – S. Benedek András – az egyetlen, aki képes volt hazátlanságunk pokláról a költészet eszközeivel máig érvényesen vallani. Ma is állítom: nemcsak öröklött terhünk lett akkor e vers által könnyebb, de a nagy bizonytalanságok idején pótolhatatlan erkölcsi támogatást kaptunk tőle a költői induláshoz. Most azonban visszakérdezek, Barátom. Felelj nekünk a magasból: valóban apáink vétették el?

Az én apám, aki már csehszlovák állampolgárnak született, engem a magyar irredenta eszmék költészetén nevelt. Így, másodgenerációs kisebbségiként 10-12 évesen olvastam először Ábrányi Emilt, Pósa Lajost és Reményiket. A 60-as évek derekán, a francia nyelvvel való iskolai barátkozásom idején, mint durva kavicsot, úgy forgattam a számban Trianon nevét, mert az én kezdetleges, gyermeki etimológiám háromszorosan is felfedezte benne a franciául kimondott tagadást. Ha nem voltam kénytelen gondolni rá, akkor is vele keltem, vele tértem nyugovóra, hisz családunk történetén is csúnya forradást hagytak azok az átkozott idők. Apai nagyapámat 1919 áprilisában, mert szeke-rét, lovait nem adta át önként és azonnal a Máramaros felől betóduló románoknak, öt héten át, heti egy alkalommal beidéztek Tiszaújlakról Nagyszőlőstre, hogy hátára verjék büntetése esedékes részletét, az alkalmankénti 25 botot. Hát hogy szabadulhattam volna Tőle? Ezek után, mint parazita társbérlő, beköltözött a szervezetembe, s azóta – nagyjából negyven éve – kölcsönösen emésztgetjük egymást. Be kell vallanom, sokszor hiábavalónak tűnt az én kiváló lelki felkészítemem, egyenlőtlennek bizonyult a küzdelem. Valahogy mindig az én idegeim őrlődtek jobban, mindig az én hajam hullása lett szaporább, mindig az én májam lett kevesebb. Arról azonban, hogy egyszer alaposan a szemébe nézzek és eltaszítsam magamtól Trianont, nem mondtam le soha.

Már tudjuk: elérkezett a felmondás ideje, megtörtént a nemzet határok fölött való egyesítése. Ettől kezdve a Kárpát-medencében másképp mérjük az időt. Az a kilenc évtized azonban, amely felmérhetetlen gazdasági, demográfiai és morális veszteségeket, ön- és közösségemész-tő bizonytalanságot, állandó félelmet gerjesztve csordogált fölöttünk tova, a tágabb értelemben vett közösséget is erősen megviselte. A nemzedékek még úgy-ahogy váltogatják egymást, de egészében véve öregszik, fárad a kárpátaljai magyarság. A 65-70 alattiak, akiknek sosem volt magyar haza- és nemzetélményben része, csak a jótékony hagyomány, a nyelv erősen korlátozott közegében nevelgethették lelkükben az érzést, mint kagyló a gyöngyöt: mit jelent – sokszor az egzisztenciális érdekek ellenére magyarnak lenni.

De nem vagyunk egyedül – sem Kárpátalján, sem a Kárpát-medencében. Akik egykor talán ellenségeink voltak, mára sorstársainkká lettek, akikkel napi gondjaink során, vagy kultúránk érintkezésének

hídján gyakorta találkozunk. Ahogyan apáinkon, úgy rajtuk, de az ő elődeiken sem kérhetjük már számon Trianont. Feljűk hogyan közvetítűk a Magyar Országgyűlés Nemzeti Összetartozásról elfogadott tanűságtételét? Mit gondoljanak, amikor érzik Magyarország felénk nyűjtott védő karjait?

Fogadjuk el mindenekelőtt közűsen, amit a Tűrvény preambuluma is hangsűlyoz, hogy Isten a történelem ura. Ha ebben megbékélűnk, abban is egyet kell értenűnk, hogy nekűnk ez a közűssé lett föld a hazánk. Osztoznűnk kell természeti kincsein, sokszor az épített örökségen is. Sok tekintetben hasonlókká váltűnk egymáshoz, s csak sajátos kultűránk emeli ki különbűzűségűnk, amely sohasem lehet nemzeti-ségi konfliktusok előidézűje. Ez a cél közűs erőfeszítésekkel elérhető, de hogy a Trianont tápláló és működtető szellem sokáig fog még kísérteni, abban biztosak lehetűnk. Ellenében újra kellene gondolnűnk helyzetűnk, megmaradásűnk esélyeit. Ebben a tekintetben – ne vesztesssem hiába a szűt – a Tari Pista ötletét tartom az egyetlen járható útnak: tanuljűnk magyarságot az albánoktól.

